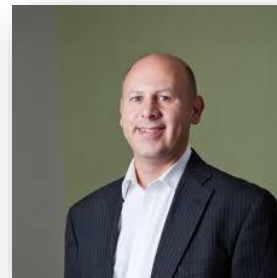

СПРАВЯНЕ С ДОСТАТЪЧНА СТЕПЕН НА УВЕРЕНОСТ С ДИЛЕМИТЕ ОТ ЕТИЧНО ЕСТЕСТВО

Erica Steenwijk

Съветник по въпросите на стратегическото развитие и политиката, Холандски институт на дипломираните експерт-счетоводители

Stathis Gould

Заместник директор, Професионални счетоводители в бизнеса, Международна федерация на счетоводителите (IFAC)

Да си професионален счетоводител изисква много повече от това да притежаваш професионална компетентност по технически въпроси. Действията и бездействията на счетоводителите, независимо дали те работят в бизнеса, в консултантски или одиторски фирми, оказват влияние върху решенията и действията на други лица и допринасят за моралния облик на организациите и обществата. Счетоводството, както и други професии, в действителност представлява **обществена и морална дейност**.

За да може счетоводителят да е доверен съветник или бизнес партньор, професионалната етика е от фундаментално значение. Професионалната почтеност следва да бъде ценена за това, че осигурява достоверност и надеждност в процеса на вземане на решения и защита интересите на заинтересованите страни. Да се постъпва правилно е също толкова важно, колкото и да си експерт в техническо отношение. За тази цел счетоводителите в бизнеса трябва да държат сметка за това как влияят върху етичната бизнес култура. Професионалните счетоводни организации трябва да мислят иновативно за начините, по които да оказват подкрепа на тези счетоводители при изпълнение на техните етични отговорности.

На практика вземането на вярното решение не винаги е просто и еднозначно. Много малко етични дилеми са черно-бели, като е възможно много от тях да предполагат различни гледни точки и избори. В бизнеса

вземането на решение в полза на една група заинтересовани лица може понякога да е във вреда на интересите на други. Често под внимание трябва да бъдат вземани важни морални съображения като такива, отнасящи се до опазването на околната среда или начина, по който се разпределя стойността.

Счетоводителите, работещи в бизнеса и в публичния сектор, често се изправят пред широк кръг етични дилеми. Разпознаването и справянето с тези дилеми в реално време съставлява важна част от това да си професионалист. Следователно за професията е важно да осигури на счетоводителите адекватна подкрепа, за да им помогне да повишат нравственото си самосъзнание, компетентност и смелост.

Отчитайки, че в ежедневната си работна практика членовете на института са изправени пред етични предизвикателства и въпроси от морален характер, Кралският холандски институт на дипломираните експерт-счетоводители (NBA) използва „морален интервизионен модел“, разработен от Nyenrode Business University в Breukelen. Моделът представлява базиран на предприемането на определени действия подход, обхващащ шест ключови въпроса и стъпки, които се адресират в условията на работа в група, с цел да се помогне на счетоводителите да обмислят и осъзнаят етичните проблеми, пред които те са изправени в своята дейност.

Рамка за морална предпазливост и благоразумност

Моралният интервизионен модел представлява проста и практична рамка, която помага на хората да вземат решение какво да направят или да не правят в ситуации, при които от тях се изисква да извършат морална преценка. Подходът е разработен с цел да бъде от полза при ежедневни ситуации и да спомага за постигането на професионализъм, усвояване на знания и самоусъвършенстване.

Подходът се базира на „партньорския надзор“, което означава, че диалогът в рамките на групата съставлява важен елемент за развиване на морална предпазливост и благоразумност и ефикасно справяне с етичните проблеми. Вероятно ангажирането с други лица ще подобри етичното мислене на съответното лице, като му помогне да види дадения проблем от различни гледни точки. Професионалната счетоводна организация би могла да създаде възможност за разгръщането на този подход, като осигури работни семинари или групови сесии с участието на членовете или като използва модела в качеството на инструмент за структуриране на диалог чрез телефонна линия за консултации.

Като алтернатива счетоводителят в бизнеса би могъл да събере малка група от доверени колеги, която да улесни преминаването му през стъпките и адресирането на съответния въпрос до достигането до

заклучение и вземането на решение. Обикновено група от пет до осем равнопоставени участници постига най-добри резултати.

Ролята на участниците е да предложат различни гледни точки и задълбочен анализ на съответната дилема в хода на разглеждане на шестте въпроса. Това спомага за разгръщане на различни начини на мислене относно проблема, обмисляне на алтернативни начини на поведение и в крайна сметка помага на лицето да достигне до вземането на определено решение или предприемането на определено действие.

Шестте стъпки в моралния интервизионен модел

1. Относно какво се изисква от мен да взема решение?

Тук влиза очертаване в общи линии на естеството и контекста на дилемата, включително защо конкретният въпрос представлява дилема за съответното лице. Важно е дилемата да бъде описана от лична гледна точка, да се детайлизира какво действие лицето обмисля да предприеме или да не предприема (да не се прави нищо може в определени случаи да бъде сметено за извършване на действие), както и възможностите, които се обмислят или не се обмислят.

2. Кои са засегнатите заинтересовани страни?

Да се вземат под внимание всички участващи страни, лица и организации, чиито права или интереси са засегнати от съответното решение.

3. Какво казват правилата за професионална практика, бизнес кодекса или кодекса за общо управление, или други задължителни закони и регулации?

Съществуват референтни рамки, които биха могли да са полезни при формиране на преценка и вземане на решение, включително:

- Изготвеният и публикуван от Съвета за международни стандарти по етика за счетоводители [Международен етичен кодекс на професионалните счетоводители \(включително международните стандарти за независимост\)](#), или Етичният кодекс, следва да бъде основна отправна точка за организацията – членка на Международната федерация на счетоводителите (IFAC). Под внимание трябва да бъдат взети петте основни принципа на Кодекса, както и конкретните предпазни мерки, които биха могли да бъдат приложени в действие. Предпазните мерки представляват действията, които счетоводителят може да предприеме, самостоятелно или в комбинация, за да сведе заплахите за спазване на фундаменталните принципи до приемливо ниво. Не всички

заплахи могат да бъдат адресирани посредством прилагането на предпазни мерки.

- Кодексът за поведение и ценностите на организацията. Много организации разполагат с кодекс за поведение на служителите или етичен кодекс.
- Приложимите закони и регулации, които трябва да бъдат взети под внимание, включително приложимото прецедентно право, както и съответните насоки (макар че, ако дадено действие е законно, това не означава задължително, че е правилно от морална гледна точка, поради което моделът се фокусира върху извършването на морална преценка).
- Кодексите за най-добра практика, като например кодекс за корпоративно управление или кодекс на съвета на директорите.

4. Какви аргументи биха могли да бъдат изтъкнати в подкрепа на възможните решения и алтернативните начини на действие?

За да се заеме дадена позиция – да извършим или да не извършим определено действие – трябва да сме в състояние да изложим аргументи, които да са достатъчно силни, за да убедят други лица. Трябва да се държи също така и сметка за евентуални аргументи, които биха могли да бъдат изложени против съответната позиция. Целта е не да се неутрализират такива контрааргументи, а да се покаже, че те са взети под внимание и в заключението да се посочи как възнамеряваме да отдадем заслуженото на тези контрааргументи. От полза е да се изложат както аргументите „за“, така и аргументите „против“ определен начин на действие. Кралският холандски институт на дипломираните експерт-счетоводители (NBA) използва [техниките за неутрализиране съгласно модела на Muel Kapteijn](#), за да бъдат очертани в общи линии често срещаните извинения в защита на определени ситуации, които в действителност може да не представляват съществени съображения или аргументи. Типичните извинения или „техники за неутрализиране“ включват: изопачаване на фактите („това не е истина“), отхвърляне на нормата („това не е от решаващо значение“), хвърляне на вина върху обстоятелствата („това е извън моя контрол“) и скриване зад самия себе си („това е липса на самоконтрол“) или „аз наистина не мислех към този момент, че правя нещо нередно“).

5. Какво е заключението ми след обсъждане на дилемата с членовете на моята група и даване отговор на всички въпроси по-горе?

След като веднъж аргументите „за“ и „против“ са изложени и претеглени, може и трябва да бъде формулирано ясно заключение. Посочете кои аргументи вземат превес. Обмислете дали е възможно да

бъде формулирано креативно решение, което отдава дължимото на колкото се може повече аргументи („за“ и „против“).

Извършвайки посоченото по-горе, проучете дали би могло да има начин за смекчаване на евентуални отрицателни последици за определени заинтересовани страни. Последствията следва да бъдат включени в списъка с аргументи, които са били преценени като по-маловажни.

6. Какво е моето лично решение или действие? Действително ли ще го осъществя?

И накрая, важно е да бъдат разгледани ключовите въпроси – „мога ли да живея с последиците от взетото от мен решение?“ и „ще изпълня ли докрай своето решение?“

Финален въпрос е да се обмисли какво действие бихте предприели, ако ситуацията беше от обществен интерес, както и дали вашите действия щяха да бъдат различни при ситуация, обект на общественото внимание.

Ключов аспект на този модел е, че той е културно неутрален, макар че крайните решения, които счетоводителят би могъл да вземе, могат да бъдат повлияни от културни и социални норми. Това може да доведе до заключение, че дадена етична ситуация е „приемлива“, макар и да не е оправдана от морална гледна точка. Следователно етичното обучение на счетоводителите следва изрично да взема под внимание начините за справяне с културните съображения и социалните норми, когато те могат да попречат на способността на счетоводителя да изпълни своите етични задължения.

***Erica Steenwijk** е съветник по въпросите на стратегическото развитие и политиката в Холандския институт на дипломираните експерт-счетоводители.*

***Stathis Gould** ръководи разработването на международни услуги за професионалните счетоводители в бизнеса и индустрията към Международната федерация на счетоводителите (IFAC). Ключов елемент от неговата работа е разработването на идейно лидерство и насоки в подкрепа на финансовите специалисти и техните функции за постигане на устойчиви резултати от дейността на организациите. Преди да се премести в Международната федерация на счетоводителите (IFAC), той е работил в Института на дипломираните експерт-счетоводители по управленско счетоводство (CIMA), отговаряйки за планирането и надзора над програма за*

стратегическо развитие и изследвания. Преди да се включи в счетоводната професия, г-н Gould е работил в различни роли в частния и публичния сектор във Великобритания.